

LAUSUNTO

Helsinki 18.11.2025

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta

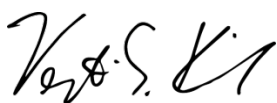
Viite: HE 131/2025 vp

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystieteiden poliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Erica Mäkipää, erica.makipaa@soste.fi, p. 050 544 4771

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

SOSTE kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja tulla kuulluksi otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä.

Hallituksen esitys: Lakia muutettaisiin siten, että mahdollistettaisiin alkoholiyhtiö Alko Oy:lle sekä toimijoille, joilla on alkoholijuomien vähittäismyyntilupa, alkoholijuomien verkkokauppa sekä muut jakeluun ja noutoon perustuvat vähittäismyyntitavat, kuten alkoholijuomien toimitus. Lakiin lisättäisiin myös alkoholijuomien rajat ylittävää etämyyntiä koskevat säännökset niin, että suomalaisilla olisi oikeus ostaa alkoholia etämyynnistä ulkomaisilta toimijoilta.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan poistettavaksi suomalaisten toimijoiden toiseen Euroopan talousalueeseen kuuluvaan valtioon suuntautuvan ja siellä olevalle yleisölle kohdistetun alkoholijuomien markkinoinnin rajoitukset EU-oikeuden rajoissa. Väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinointi mahdollistettaisiin ja sama olisi sallittua myös Suomessa.

Tiivistelmä SOSTEn kannasta: SOSTE toteaa, että esitys on ristiriidassa alkoholilain tarkoituksen kanssa, eikä sitä ei voi pitää vastuullisena alkoholipoliittikkana. Myös sitä SOSTE pitää ristiriitaisena, että rajat ylittävästä etämyynnistä voisi hankkia väkeviä alkoholijuomia. SOSTE ei kannata muutoksia, jotka heikentävät Alkon asemaa.

SOSTE on huolissaan siitä, että esitetty muutos on vahvasti ristiriidassa lasten hyvinvoinnin kannalta ja heikentää ikärajan valvontaa nuorilla. Haitat kohdistuvat myös ikääntyneisiin, niihin, joilla liikkuminen on rajoittunutta ja alkoholiongelmista kärsiviin. Kaiken kaikkiaan alkoholi on haitallinen koko väestölle ja sen saatavuutta ei tule lisätä. SOSTE ei puolla esitystä ja esittää alkoholilain muutosten hylkäämistä.

Alkoholin saatavuutta ei tule lisätä

Lakia muutettaisiin siten, että mahdollistettaisiin alkoholiyhtiö Alko Oy:lle ja alkoholijuomien vähittäismyyntiluvallisille toimijoille, alkoholijuomien verkkokauppa ja toimitus. Alkoholia olisi myös oikeus ostaa etämyynnistä ulkomaisilta toimijoilta. Vahvempien alkoholijuomien toimitus olisi sallittua alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävästä etämyynnistä.

SOSTE toteaa, että esitys on ristiriidassa alkoholilain tarkoituksen kanssa, eikä sitä ei voi pitää vastuullisena alkoholipolitiikkana. Myös sitä SOSTE pitää erittäin ristiriitaisena, että rajat ylittävästä etämyynnistä voisi hankkia alkoholijuomia aina 80-prosenttisuuteen asti. Etämyynti tulisi rajata korkeintaan vain niihin miedompiin juomiin, joita vähittäismyyntiluvalla saa myydä.

Alkon asema

Vaikutuksina tuodaan esiin se, että aikaisemmillä alkoholilain muutoksilla ja nyt esitetyllä voidaan nähdä olevan yhteisvaikutuksia Alkon asemaan. Muutos heikentäisi niitä perusteita, joiden vuoksi monopolista on säädetty, kun etämyynnistä olisi mahdollista ostaa monopolin alaisia tuotteita. Lisäksi kilpailu monopolin alaisille tuotteille lisääntyisi. SOSTE ei kannata muutoksia, jotka heikentävät Alkon asemaa. Myös pääministeri Orpon hallitusohjelmassa todetaan, että Alkon kansanterveydellistä tehtävää ja asemaa ei muuteta.

Haitat

SOSTE toteaa, että vaikka alkoholin kokonaiskulutus on vähentynyt, alkoholi aiheuttaa merkittävää haittaa yksilöille ja yhteiskunnalle. Eri väestöryhmien välillä on eroja. Esimerkiksi alkoholisairastavuuden alueelliset erot ovat kasvaneet. THL:n kirjallisuuskatsauksen (Tutkimuksesta tiiviisti 11/2024) mukaan alkoholijuomien verkkokaupassa esiin noussut haaste on tilaamisen ja kotiinkuljetuksen yhteydet alkoholin suuriin kulutusmääriin yksittäisellä juomiskerralla ja/tai pidemmällä aikavälillä. Haitat kuormittavat sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmää ja SOSTE pitää tätä huolestuttavana.

Haittojen ehkäisy

Erilaisten alkoholin saatavuutta lisäävien toimien myötä veronkorotusten merkitys haittojen ehkäisyn keinona korostuu entisestään. Toisaalta niiden merkitys voi kuitenkin vähentyä, jos etämyynti ulkomailta lisääntyy ilman, että veroja maksetaan vaaditulla tavalla. Esityksen mukaan nykyisin vain murto-osasta etämyynnillä myydyistä alkoholijuomista maksetaan verot. SOSTE toteaa, että koska etämyynnin kattava valvonta on haastavaa, verojen maksun valvontaan tulisi olla resursseja kiinnittää erityistä huomiota jatkossa. Myös päihdehaittojen ehkäisevään työhön tarvitaan panostusta.

Toimitus ja seuraamukset

Lakiin otettaisiin käyttöön alkoholijuomien toimituslupa. Luovuttaminen olisi sallittua vain kello 9 ja 21 välillä ja Alkosta sen aukioloaikojen mukaisesti. Alkoholijuomaa ei saisi luovuttaa alle 18-vuotiaalle, päihtyneelle tai häiritsevästi käyttäytyvälle, eikä luvattomaan luovuttamiseen tai välittämiseen. Viranomaisille olisi oikeus valvoa toimituksia koeostoilla.

SOSTE ei näe esitettyä lupamenettelyä ja valvontaa riittävänä estämään haittoja. Lisäksi viranomaisille aiheutuisi merkittävästi valvontaan liittyvää lisätyötä. Mikäli esitys toteutuisi, jatkossa valvontakohteina olisi rajaton määrä alkoholijuomien toimituksen luovutuspaikkoja ja valvonta käytännössä mahdotonta. THL:n katsauksen mukaan alkoholijuomien kotiinkuljetusta käsittelevän tutkimuskirjallisuuden perusteella keskeinen vastuullisen myynnin ja myynninvalvonnan ongelma liittyy erityisesti ikärajojen tarkistamiseen.

Seuraamusmaksu laajennettaisiin koskemaan tilanteita, joissa luvanhaltija rikkoisi alkoholijuoman toimitukseen liittyviä velvollisuuksia tai etämyyjä rikkoisi velvollisuuttaan merkitä toimitukseen sen sisältävän alkoholijuomaa. SOSTE pitää enintään 1000 euron seuraamusmaksua liian matalana.

Markkinointi

Jatkossa väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinointi olisi sallittua. Kuten esityksessäkin todetaan, alkoholijuomien markkinoinnin rajoittaminen on WHO:n suosittelema laajaan tutkimusnäyttöön perustuva keino alkoholihaittojen vähentämiseksi. SOSTE toteaa, että verkkomarkkinointiin tulisi ainakin sisältyä tarkempia rajoituksia eli esimerkiksi kohdentamista verkkokauppaostosten yhteydessä ei sallittaisi.

Lopuksi

SOSTE on huolissaan siitä, että esitetty muutos on vahvasti ristiriidassa lasten oikeuksien ja hyvinvoinnin kannalta ja siitä, että esitetty muutos heikentää merkittävästi ikärajan valvontaa ja lisää alkoholin saatavuutta nuorille. Haitat kohdistuvat myös ikääntyneisiin, niihin, joilla liikkuminen on rajoittunutta ja alkoholiongelmista kärsiviin. Kaiken kaikkiaan alkoholi on haitallinen koko väestölle.

SOSTE toteaa, että elinkeinopolitiikkaa ei tule asettaa hyvinvoinnin ja terveyden edelle. Hyvinvointi on menestystekijänä, josta hyötyy koko yhteiskunta. Alkoholin ongelmakäyttö aiheuttaa ylisukupolvisia vaikutuksia ja nämä kustannukset näkyvät pitkälle tulevaisuuteen.

SOSTE ei puolla esitystä ja esittää alkoholilain muutosten hylkäämistä.